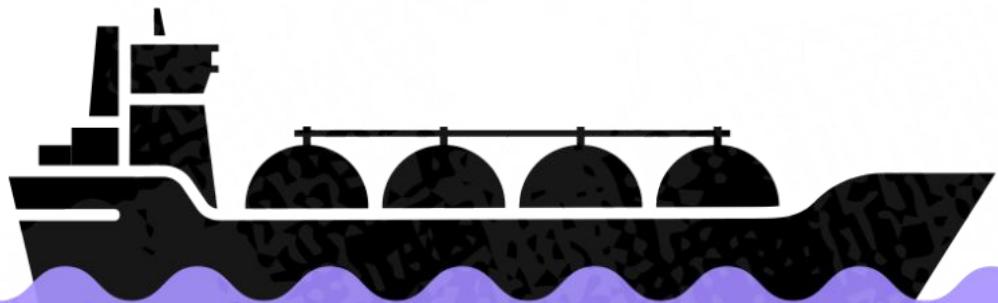

**Friends of
the Earth
Europe**

**FOOD &
WATER
ACTION
EUROPE**

LNG: TEKUĆI PUT U KLIMATSKI KAOS

10 razloga zašto je ukapljeni fosilni plin loš izbor za Europu

“Ukapljeni prirodni plin” (UKP/LNG) ubačen je u središte pozornosti. Trošak za fosilni plin raste od 2021., a strašna invazija ruske vojske na Ukrajinu prisiliла je vlade da se uhvate ukoštaс s pitanjem kako obustaviti ovisnost Europe o fosilnim gorivima iz Rusije. Skupa s potrebom da se što prije prekine s upotrebom fosilnih goriva kako bi se ublažilo uplove klimatskih promjena i zadržalo globalno zatopljenje ispod 1,5°C te su realne okolnosti stvorile buku oko LNG-a. Ali što je LNG i zašto je značajan? Ovaj informativni tekst služi kao alarm za uzbunu u vezi s rasprostiranjem LNG-a širom Europe kao sredstva rješavanja zabrinutosti za energetsku sigurnost. Iznijet će deset ključnih argumenata koji pokazuju mnoštvo problema koje donosi LNG.

No, prije svega, objašnjenje što je zaista LNG.

LNG znači jednostavno fosilni plin koji se ne prebacuje plinovodima, u plinovitom obliku, nego ga se hlađi na minus 162°C kako bi prešao u tekuće stanje te ga se na velike udaljenosti prevozi brodovima. To znači da, kad govorimo o LNG-u u Europi, govorimo o plinu koji je ekstrahiran, prebačen u tekuće stanje, prevezen preko oceana, ponovo prebačen u plinovito stanje i potom utisnut kroz europsku mrežu plinovoda da bi na kraju grijao ili hlađio domove i davao energiju za industrijske djelatnosti. **Taj uvoz LNG-a činio je 2021. 20,5% europske potrošnje fosilnog plina**[1], a zbog pritiska da se prekine uvoz ruskog plina, vlade traže LNG iz neruskih izvora kako bi zadovoljile potražnju.

Potezi kojima se prekida s ruskim plinom nužni su i hitni kako bi se pomoglo zaustavljanju rata u Ukrajini smanjivanjem prihoda koji Putin dobiva za svoj ratni stroj. Ipak, **moramo također biti oprezni da ne dopustimo da kratkoročna briga za opskrbu energijom ne veže Europu dugoročnim, skupim sporazumima koji u budućnosti hvataju potrošače u zamku prljavije infrastrukture fosilnih goriva i energetskih ovisnosti.** Dugoročno korištenje fosilnog plina nespojivo je sa sigurnom klimom i to treba biti prekretnica u kojoj se Europa jednom za svagda odriče fosilnih goriva.

Ovaj informativni tekst daje protuargumente prenapuhanoj ulozi koju se pridaje LNG-u u energetskoj budućnosti Europe i umjesto toga pokazuje da je to opasno skretanje s prijeko potrebne pravedne energetske tranzicije ka obnovljivim izvorima.

LNG NEĆE POPRAVITI OVISNOST EUROPE O FOSILnim GORIVIMA

U nastojanju da raskine s ruskim fosilnim gorivima, Europa nastoji uvesti plin iz drugih izvora.

Ipak, diverzificiranje izvorā LNG-a naprsto zamjenjuje jednu ovisnost o fosilnom gorivu drugom.

Kao ključne isporučiteljice fosilnog plina za Europu sugerira se Sjedinjene Države (SAD), Nigeriju, Katar i Alžir. Umjesto da Europski domene energetsku autonomiju, povećana energetska ovisnost naprsto vezuje kontinent uz druge isporučioce fosilne energije. K tome, problem je i izvoz energetske nesigurnosti Europe u druge zemlje – europske zemlje će morati davati povoljnije ponude nego drugi kako bi došle do novih isporuka plina i ugovora, u biti povišujući cijene za druge zemlje i gurajući ih umjesto toga u energetsku prekarnost[2]. Kao alternativa, Europska Unija koja bi smanjila korištenje fosilnog plina i daleko uznapredovala u ukidanju upotrebe tog fosilnog goriva, bila bi već danas u mnogo boljem položaju da postane energetski neovisna putem čistih, priuštivih i fer rješenja – ne samo smanjujući zabrinutost zbog energetske ovisnosti nego i pomažući ublažavanju klimatskih promjena. Europa mora potpuno napustiti LNG, a ne vezati se uz nove lance nabave.

Rasprale o diverzifikaciji isporuka plina godinama su visoko na dnevnom redu EU, upravo nakon ukrajinsko-ruskih kriza s plinom iz 2006., 2009. i aneksijom Krima 2014.

Ipak, unatoč milijardama eura investiranih u nove plinovode i terminale za uvoz LNG-a kako bi se osiguralo dotok neruskog plina u Europu,

udio ruskog plina u ukupnoj potrošnji EU zapravo se povećao u posljednjem deceniju[3,1], a ovisnost o plinu se produbila.

Pored plinovoda koji dovode plin iz Rusije u Europu, Gazprom, ruska plinska korporacija u većinskom vlasništvu države, postao je i jedan od najznačajnijih snabdjevača EU LNGom. Uz visoke cijene LNG i relativno jeftiniju isporuku i plina i LNG iz Rusije, Europa se dosljedno okretala najjeftinijem raspoloživom izvoru plina, vezujući se dubljom ovisnošću o fosilnim gorivima iz zemlje koja raspiruje rat, služeći se profitom od fosilnih goriva za njegov pogon. **Niski trošak ruskih isporuka plina kritičan je jer bi u budućnosti mogao ponovo vezati Europu za taj uvoz sve dok se Europa nastavlja oslanjati na LNG.**

Ako Europa kratkoročno posegne za više LNGa, riskira da omogući situaciju u kojoj će u budućnosti jeftini ruski plin ponovo dotjecati ili nastaviti dotjecati u Europu, čime će nas opet vratiti na početak. Do sada nije izložen nikakav sveobuhvatan plan ili pravno rješenje za dekomisiju cjevovoda iz Rusije ili stalno blokiranje dotoka ruskog LNG, čime se tu mogućnost ostavlja otvorenom.

TOČKA 02

NOVI LNG NEĆE RIJEŠITI SADAŠNJU ENERGETSKU KRIZU I ODGODIT ĆE PRAVEDNU TRANZICIJU

Pozivi na gradnju nove LNG infrastructure neće omogućiti opskrbu plinom u bliskoj budućnosti.

Nove LNG projekte prikazuju se kao brzo rješenje dugotrajne krize opskrbe plinom, pogotovo ako bilo EU bilo Rusija zatvore ventil za fosilna goriva. Međutim, pozivi na gradnju nove LNG infrastrukture neće omogućiti opskrbu plinom u neposrednoj budućnosti^[4]. Potrebne su godine za izgradnju LNG terminala i njihovo stavljanje u funkciju. U prosjeku, u SAD-u izgradnja terminala za izvoz LNG-a traje tri do pet godina nakon konačne odluke o investiciji^[5]. Taj rok ni po čemu ne rješava kratkoročna energetska ograničenja Europe i umjesto toga nas još više udaljava od tranzicije ka čistoj energiji. K tome, unatoč prioritetnom statusu i subvencijama, rokove za dovršenje LNG terminala tradicionalno se pomicaju i odlaže^[6,7], dok su neki, prije no što se od njih odustalo, progutali milijune eura^[8,9]. LNG se u prošlosti nije pokazao kao brzo rješenje za diverzificiranje potražnje Europe za fosilnim plinom – pa istu grešku ne treba opet počiniti.

Sve to u cjelini znači da se milijarde eura troši na fosilna goriva. Svaki euro utrošen na fosilni plin znači euro manje za prijelaz na obnovljive izvore energije. Novac potrošača i poreznih platisa EU, kao što su sredstva Instrumenata EU za povezivanje Europe, raspoloživa u programu Oporavak EU ili putem kohezijske politike EU, bilo bi mnogo bolje utrošiti na čista, fer, priuštiva rješenja koja Evropi uistinu pružaju energetsku sigurnost i suverenost, a pomažu i u ublažavanju klimatskih promjena. Nadalje, svaki postignuti postotak uštede energije može pomoći smanjivanju uvoza plina u EU za 2,6%^[10]. To je plin koji EU više „nikad“ neće morati uvoziti!

NI VODIK NIJE RJEŠENJE

Raspravu o infrastrukturi LNG neizbjegno prati i spominjanje vodika. Mnogi donosioci odluka tvrde da se LNG terminali i plinovode lako može kasnije koristiti za vodik, pokušavajući izaći u susret zabrinutosti da će preveliki kapaciteti za fosilni plin stvoriti ubuduće skupu mrtvu imovinu kada budemo koristili samo čistu energiju.

Međutim, pojma cjevovoda i terminala „spremnih za vodik“ zavarava. Ne samo što ta terminologija daje legitimnost plinskoj industriji da nastavi širiti aktivnosti s fosilnim plinom, zatim aktivnosti s vodikom na pogon prirodnim plinom i na kraju aktivnosti s vodikom na pogon energije iz obnovljivih izvora, nego stručnjaci tvrde da je pretvaranje terminala za uvoz LNG-a u prijemni terminal za vodik vjerojatno nemoguće^[11,12]. Nadalje, premda je tehnički moguće prilagoditi plinske cjevovode za transport vodika, taj je pothvat umnogome riskantan i može zakazati.

Molekule vodika mnogo su manje i traže drugačiji režim gledje tlaka i materijalnih svojstava, pa ako cjevovod nije primjereno sagrađen, vodik može lako iscuriti. K tome, lokacije zelene proizvodnje i potrošnje vodika vjerojatno se jako razlikuju od lokacija na kojima se danas ekstrahira i troši fosilni plin, zbog čega nije izgledno direktno prebacivanje infrastrukture na novu primjenu. Uz to, u budućnosti će broj korisnika vodika vjerojatno biti znatno manji pa će infrastrukturni sistem biti prevelik ako se u postojećoj mreži plin zamjeni vodikom.

Budućnost s vodikom jako podržava industrija fosilnog plina^[13], a ta budućnost nosi i mnoštvo neizvjesnosti. Nju se ne smije rabiti kao izgovor za preveliku europsku plinsku mrežu s cijevima i terminalima koje će se u budućnosti slabo koristiti za vodik.

TOČKA 03

VIŠE LNG-A ZNAČI VEZIVANJE ZA PLIN I KRUPNIJU INFRASTRUKTURU ZA FOSILNA GORIVA

Promatrati LNG kao srednje ili čak dugoročno rješenje i slušati zborske savjete industrije fosilnih goriva, koja traži LNG[14], znači riskirati da se osloboди čitavu poplavu skupe infrastrukture vezane uz fosilna goriva.

Oslanjanje na veću količinu LNG-a iskoristiti će se kao opravданje za izgradnju infrastrukture za izvoz[15], kako u formi plinovoda i terminala za ukapljivanje, tako i izvozne infrastrukture u formi plutajućih i kopnenih terminala za ponovno uplinjavanje LNG. Poslovna grana transporta fosilnog plina već je počela tražiti povećanje kapaciteta plinovoda po cijeloj EU radi prebacivanja plina uvezenog kao LNG (npr. u slučaju plinovoda MidCat)[16]. Ti poslovni krugovi promiču i projekte obrnutog toka za prebacivanje plina iz zapadne Europe, gdje je trenutno smještena većina terminala LNG, na istok Europe. Izgradnja te infrastrukture nije samo jako skupa, nego će vjerojatno trebati godine da proradi, dok je zbiljska potreba za njom više nego upitna.

Europe Gas Tracker Report za 2022.[7] identificira 26 predloženih terminala za uvoz LNG, s dodatnim kapacitetom od preko 100 milijardi kubičnih metara LNG godišnje. Ta procjena čak ni ne obuhvaća planove za neke plutajuće terminale o kojima se govori. Proteklih je mjeseci skinuto s prašnjavih polica ili novo predloženo nekoliko projekata LNG u Njemačkoj, kao Brunsbüttel LNG i Wilhelmshaven LNG, u Italiji Porto Empedocle LNG, ili Poljskoj proširenje terminala Swinoujście LNG te izgradnja novog Gdańsk LNG, ili Eemshaven LNG u Nizozemskoj. Uz pojačanu političku volju da se Europa riješi ruskog plina, te uz obveze EU-a u vezi s klimom, jasno je da se ukupna potražnja EU-a za fosilnim plinom neizbjegno mora smanjiti[7].

Krupna struktura za fosilni plin koju se izgradi sada prikrovat će Euroljane uz nestabilne cijene plina i prisiliti ih da plaćaju račun predimenzionirane mreže čije je djelovanje i održavanje još skuplje.

Osim traženja nove infrastrukture tu su i pozivi na povećanje uvoza LNG putem novih ugovornih sporazuma s dobavljačima – povećanjem uvozom od postojećih dobavljača ili donošenjem novih isporuka LNG u Europu. Ipak, nove sporazume o LNG-u koji nas vežu dugoročnim ugovorima treba ozbiljno propitati.

Odluka da se sadašnju energetsku nesigurnost Europe lijeći golemlim količinama LNG-a donosi rizike stvaranja opasnih dugoročnih obaveza. Kako bi širenje kapaciteta za LNG učinili privlačnijim, dobavljači mogu pregovorima postići ugovore o dobavi u trajanju od 10 ili čak 20 do 25 godina[17] i račun za opskrbu plinom od više milijardi eura.

Zagovornik fosilnog plina, Gas Infrastructure Europe (GIE), na primjer, odmah je izao s pozivom na sklapanje dugoročnih ugovora o LNG-u[14] kako bi iskoristio priliku trenutne energetske nesigurnosti EU.

Međutim, čak i prije skandala s cijenom energije LNG-a je bio skuplji od fosilnog plina isporučenog plinovodom, a troškovi vezivanja uz fosilna goriva izgradnjom terminala i plinovoda za uvoz LNG-a znatno će povećati tu cijenu.

Vezivanje uz fosilni plin danas znači put prema još krupnijoj infrastrukturi za fosilna goriva u budućnosti, a taj bi potez bio potpuno nespojiv s obavezama Europe u odnosu na klimu i s Pariškim sporazumom Ujedinjenih nacija.

Govoriti o oživljavanju fosilnog projekta, koji je zahvaljujući teritorijalnoj mobilizaciji i aktivizmu za okoliš već godinama mrtav i pokopan, jedna je od najgorih noćnih mora za svakog aktivista i aktivistkinju za okoliš. Plinovod MidCat, koji bi povezao Kataloniju i francuski Midi, nije kratkoročno rješenje, budući da bi njegov razvoj trajao između tri i šest godina, a po najpovoljnijem scenaru, mogao bi 2025. godine prenosi manje od 5% sadašnje potražnje za ruskim plinom, a 2,2% ukupne potražnje u EU. Također, zeleni vodik – za koji industrijia obećava da će u budućnosti teći kroz MidCat, ne može postati lažni izgovor koji jača ulogu plina i traži još ulaganja u nepotrebnu infrastrukturu.

MARINA GROS BRETO
Ecologistas en Acción

TOČKA 04

LNG ŠTETI KLIMI

Klima se mijenja kao posljedica ljudske ekstrakcije i izrabljivanja resursa planeta. Najnoviji izvještaj IPCC-a zahtijeva brzo smanjivanje globalnih emisija u ovom desetljeću kako bi se izbjeglo zaoštravanje klimatskih promjena^[18], što znači potpunu promjenu koncepcije postojećih energetskih sistema radi planiranja pravedne tranzicije koja svijet oslobođa fosilnih goriva.

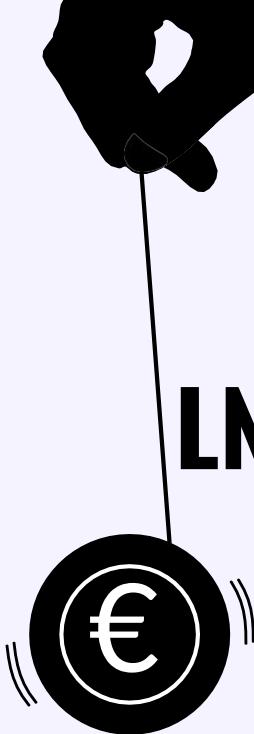
LNG je fosilni plin, a plin je u svim svojim formama sačinjen od metana, opasnog stakleničkog plina koji je u vremenskom rasponu od 20 godina 86 puta štetniji od ugljikovog dioksida^[19]. A ako ni to nije dovoljno, i plin prilikom izgaranja oslobođa ugljikov dioksid, doprinoseći dugoročnom zagađenju planeta^[20]. Samo u siječnju 2022. Europa je uvezla 8,1 milijuna tona LNG, što je dovelo do emisija vrijednih 46 milijuna tona ugljikovog dioksida, što je ekvivalent jednogodišnje emisije iz 10,5 termoelektrana na ugljen^[21,22].

LNG je posebno štetan za klimu zbog svojeg dugog, složenog dobavnog lanca, što znači da postaje mnoge mogućnosti istjecanja tih opasnih stakleničkih plinova. Smatra se da je proces ukapljivanja dio procesa najpodložnijeg curenju i emisijama metana, iza čega odmah slijedi transport LNG-a brodovima^[23]. Uz to, budući da velik dio uvoza LNG-a u Europu sadrži plin dobiven hidrauličkim frakturiranjem – jednim od načina ekstrakcije plina koji najviše zagađuju i jako su štetni – to čini LNG teškim zagađivačem.

Nedavne infracrvene slike stvarno su pokazale kako iz navodno „zelenih“ brodova za LNG izlazi metan^[24], što potvrđuje nedavne nalaze da je ispuštanje metana mnogo gore nego što se ranije sumnjalo^[25], ili se o njemu jako slabo izvještava, kao u zaljevskim državama, gdje Europa traži potencijalne nove izvore opskrbe^[26]. Investiranje u veće količine LNG-a sada značilo bi povećanje udjela Europe u emisijama opasnog stakleničkog plina, čime se podržava upravo suprotno onome što je potrebno kako bismo ublažili katastrofalne klimatske promjene.

Štoviše, vlade nisu dobro opremljene za rješavanje emisija metana. Vrlo je malo znanja o samim razmjerima problema – redovno se utvrđuje da se emisije metana podcjenjuje, a IEA je ustanovala da su emisije metana 70% više nego što se izvještava^[27]. Ako ih se ne ograniči, zbog LNG-a će Europa i dalje biti kriva za emisije opasnog stakleničkog plina kojih danas nismo čak ni svjesni.

TOČKA 05

LNG NE SLUŽI ENERGETSKI SIROMAŠNIMA

Od 2019. do 2021. cijena fosilnog plina na veliko za EU prosječno je porasla za više od 400%^[28]. U istom razdoblju trošak za električnu struju na veliko porastao je u prosjeku za 200% jer se cijene na europskim tržištima električne energije određuje na osnovi njihovog najskupljeg izvora energije.

Do tog vrhunca cijene došlo je posljetkom nekoliko čimbenika povezanih s ponudom, COVIDom-19 i vremenskim prilikama. To je značilo visoke račune za potrošače energije diljem kontinenta, a te nestabilne cijene najviše osjećaju najsromodniji u Europi, jer njihovi računi za energiju uglavnom čine najveći dio njihovih mjesecnih izdataka^[29]. Za ta ranjiva kućanstva ostavljena da plaćaju cijenu ovisnosti Europe o fosilnim gorivima, ključni su koraci kratkoročne zaštite tih skupina zabrana iskapčanja, porezi na ekstraprofite i ograničavanje cijena energije^[30].

Nova LNG infrastruktura neće u ovom trenutku učiniti ništa na rješavanju porasta troškova na energiju za potrošače u Europi. Ipak, plinska industrija nastoji prodati plin kao rješenje energetskog siromaštva, uvođenjem kućnih bojlera na fosilni plin, **vezujući ljudе uz infrastrukturu za fosilna goriva na najmanje 15-20 godina**. Uz predloženi regresivni Plan trgovanja emisijama za zgrade i prijevoz te uz sve veću priuštivost obnovljivih izvora, to bi moglo značiti da se teret plaćanja cijene energetske tranzicije doslovce prebacuje na siromašna kućanstva. Plinska industrija u prošlosti je zanemarivala zaštitu energetski siromašnih i izgleda da zapravo kini još pogoršati stanje energetski ranjivih, dodatno ih vezujući uz fosilno gorivo.

Jurnjava za LNG-em mogla bi legitimirati nastojanja plinske industrije da energetski siromašne veže uz fosilna goriva, što ne služi ničemu drugome doli profitu te industrije. Tranzicija prema čistoj, fer i priuštivoj energiji mora biti pravedna; to znači ne zanemariti nikoga dok preobražavamo svoje energetske sisteme u korist kako ljudi, tako i planeta.

Uz to, Europa je već i prije tog uzleta cijena propuštalа udovoljiti energetskim potrebama svojih građanki i građana. **Dokazano je da je plin nepouzdан и скуп извор energije te stoga ne zadovoljava energetske potrebe Evropljana**.

Procijenjeno je da 2019. godine jedno od četiri kućanstva, dakle više od 50 milijuna pojedinaca u Europi ne može sebi priuštiti primjereno grijanje, hlađenje ili rasvjetu u svojim domovima^[31], a ta će brojka drastično rasti s novim pritiskom cijena. U međuvremenu je trošak EU i UK za opskrbu fosilnim plinom došao do 75-100 milijardi € godišnje^[32]. Trošak EU-a za uvoz plina samo 2021. iznosio je više od 120 milijardi €, što je porast od 40 milijardi € u odnosu na 2020.^[1] To znači da stotine milijardi odlaze na industriju fosilnih goriva za uvoz plina, umjesto plaćanja za rješenja koja prednost daju energetski siromašnima i pravednoj energetskoj tranziciji.

Nikad nije bilo jasnije: naš energetski sistem, kojim dominiraju fosilna goriva, iznevjerio je i ljudе i planet. LNG samo usporava zbiljska rješenja koja bi pomogla protiv energetskog siromaštva, kao što je subvencionirano renoviranje i programi obnovljivih izvora koji su prijevo potrebnii diljem Europe. Vrijeme je da se snagu (doslovce) prebacи na ljudе, nasuprot plinskim gigantima i da se osigura subvencije za obnovljive izvore onima koji žive u energetskom siromaštvu. To će izmijeniti narativ tako da se od pasivnih žrtava vezanih uz fosilna goriva prijeđe u aktivne potrošače čiste, priuštive energije.

MARTHA MYERS

Voditeljica kampanje protiv energetskog siromaštva,
Friends of the Earth Europe

TOČKA 06

LNG ĆE I DALJE DONOSITI VIŠOKE PROFITE INDUSTRII FOSILNIH GORIVA

Porast troškova za plin, pa posljedično i za električnu energiju, dovodi milijune ljudi diljem Europe u značajne financijske teškoće. Međutim, ne muče se svi u Europi; neki i profitiraju. Naime, industrijom fosilnih goriva i isporučiocima energije.

Zbog promjenjivih ograničenja opskrbe, plin postaje 'vrućom' robom, što nameće porast cijena i dovodi do visokih profita za industrijom fosilnih goriva. Između srpnja i rujna 2021., kad su cijene plina počele rasti, 20 najvećih proizvođača plina na svijetu zgrnulo je 65 milijardi € profita[33]. U SAD se predviđa da će industrijom nafte i plina samo 2022. zaraditi ekstrapofit između 37 i 126 milijardi dolara[34].

A to su samo profiti koji nastaju kao izravan rezultat rastućih cijena fosilnog plina. Industrija će i dalje profitirati ako vlade kao rješenje sadašnjih energetskih izazova propišu još širu plinsku infrastrukturu. Ako industrijom uspije vezati vlade dugoročnim ugovorima o opskrbi, ona može osigurati višegodišnje financiranje svojih prljavih fosilnih goriva. Naročito sada, s napregnutom opskrbom energijom, cijena fosilnog plina raste diljem svijeta,

a države će pridonijeti još većem porastu troškova, natječući se da dođu do tog ograničenog resursa - koji za industrijom postaje još profitabilniji.

Industrija fosilnih goriva laže o svojem doprinosu klimatskim promjenama[35,36], odlažući zbiljska prijelazna rješenja, te i dalje odlaže, skreće i razvodnjava europsku politiku koja nastoji donijeti zelenu energetsku tranziciju[13]. Nastavak profita u sektoru fosilnih goriva znači nastavak podrške energetskom sistemu koji daje snagu klimatskoj krizi. Europa ne uzima ozbiljno klimatsku akciju ako dopušta industriji fosilnih goriva da u ovom trenutku zgrće ogromno bogatstvo i donosi odluke koje osiguravaju stjecanje profita i u budućnosti. U isto vrijeme klimatska kriza se pogoršava i budućnost pogodna za život sve više je van dohvata.

TOČKA 07

LNG POGODUJE HIDRAULIČKOM FRAKTURIRANJU, POGUBNOM PO NAŠE ZDRAVLJE I OKOLIŠ

Fosilni plin može se ekstrahirati na dva načina. Prvi znači konvencionalnu ekstrakciju i sastoji se u crpljenju plina iz prirodnih izvora ispod stjenovitih slojeva ili morskog dna. Drugu formu ekstrakcije često se naziva nekonvencionalnom; ona je još štetnija po okoliš (i klimu) i uglavnom je poznata kao hidrauličko frakturiranje.

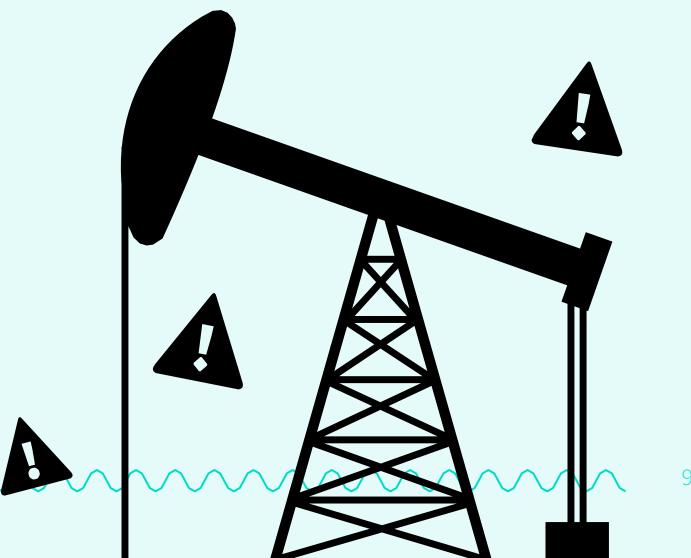
Frakturiranje je brutalna, razorna metoda ekstrakcije koja se sastoji u ubrizgavanju velikih količina vode pomiješane s kemikalijama u geološke formacije. Istraživanja pokazuju da frakturiranje kontaminira vodu, zagađuje zrak, ugrožava javno zdravlje, uzrokuje potrese, šteti lokalnim ekonomijama i smanjuje vrijednost imovine^[37]. Frakturiranje i plinska infrastruktura nerazmjerne djeluju na zajednice s nižim dohotkom, kao i na ne-bjelačke zajednice^[38] te urođeničke grupe^[39]. Dokazano je da kemikalije – uključujući trajne kemikalije koje se koristi u procesu frakturiranja^[40] – imaju ozbiljne učinke po zdravlje u pogodenim zajednicama, u rasponu od glavobolja, mučnine, astme, upale pluća ili problema s kožom, do karcinoma ili urođenih defekata^[41]. Većina LNG-a uvezenog u Europu jest plin dobiven frakturiranjem – što je pogubno kako za klimu, tako i za naše zdravlje i okoliš.

SAD su sada glavni snabdjevač Europe LNG-om, a obzirom na to da lideri i EU i SAD zajedničkom izjavom potvrđuju namjeru da do 2030. isporuče Evropi dodatnih 50 milijardi kubičnih metara LNG^[42], uloga LNG iz SAD-a jamačno će sljedećih godina postajati još važnijom – što je realnost koja zvoni na uzbunu ako se ima u vidu da je LNG, koji se izvozi u Evropu, gotovo u cijelosti plin dobiven frakturiranjem^[43]. Vezivanje uz uvoz štetnog LNG-a čini Evropu suučesnicom u sistemu koji nanosi štetu zajednicama i uništava okoliš na drugim mjestima kako bi se utažila glad za fosilnim gorivima u Evropi.

Bidenova vlada i EU spremaju se dati industriji fosilnih goriva zeleno svjetlo za preobrazbu Zaljevske obale u „žrtvovanu zonu“ radi plina dobivenog frakturiranjem. U Port Arthuru u Texasu i drugim gradovima Zaljevske obale već desetljećima patimo od zagađenja, uz ekstremne rizike po zdravlje kao što su karcinom, bolesti srca i pluća. Snosimo teret a ne dobivamo nikakve koristi; nema radnih mjesta, poslovnih mogućnosti niti bolje kvalitete života. Branit ćemo se, nećemo više biti žrtve krupnih naftnih i plinskih tvrtki.

JOHN BEARD, PORT ARTHUR

Community Action Network

TOČKA 08

LNG POTIČE KONFLIKTE

U svjetlu ruske invazije na Ukrajinu, Evropi je više nego jasna povezanost između fosilnih goriva i rata. Kako Rusija isporučuje Evropi 40% uvezenog plina, to je značajna količina novca koja se slijeva u džepove režima koji ratuje protiv Ukrajine.

Budući da je Europa toliko ovisna o Rusiji u nabavi plina, to stavlja vlade EU u težak položaj – kako da prekinu uvoz plina i stave Rusiju pod finansijski pritisak aktom koji bi pomogao što ranijem završetku rata, a da istodobno zadovolje potrebe Europljana za energijom? Dokazano je da fosilna goriva leže u srži ovog sukoba, što nažalost nije jedini primjer uloge koju prljava energija igra u poticanju nasilja.

LNG terminali i plinovodi imaju značajnog udjela u izazivanju nemira, kršenja ljudskih prava, nasilja pa i rata. Inozemno financiranje plinske infrastrukture odgovorno je za prihvatanje koruptivne vladavine i odvratnih radnih uvjeta u drugim zemljama, i to već desetljećima.

Na primjer, Katar, koji je najveći snabdjevač svijeta i Europe LNG-om, dobro je poznat po kršenju ljudskih prava i zabrinjavajućem pomanjkanju transparentnosti o utjecajima ekstrakcije plina velikih razmjera koju se vrši u toj zemlji[44].

U Mozambiku je došlo do porasta nasilnih napada na zajednice koje nastanjuju regiju predviđenu za LNG infrastrukturu, ljudi se raseljava, žene zlostavlja i otima, a prevladavaju ekstremističke naoružane skupine; mnoge zajednice su uvjerenе da je odgovorna plinska industrija[45]. Rezultat je povećano nasilje i nestabilnost na tom području te jako pojačan sigurnosni režim uz vojnu prisutnost u toj regiji[46].

Sve je očevidnije da izgradnja LNG terminala i ekstrakcija plina na Cipru potiču sukob u istočnom Sredozemlju. Pretenzije Turske, Grčke, Izraela, Egipta i Cipra na zalihe prirodnog plina u podmorju Sredozemnog mora dovode do mornaričkih blokada između Grčke i Turske – uključujući i „mini sudar“[47] brodova 2020. Sa zabrinutošću gledamo ratne brodove oko naših voda, koji su došli radi istraživanja i eksploracije fosilnog plina. Obećan nam je mir i stabilnost, no stvarnost umjesto toga potvrđuje prijetnje i sukobe. Štoviše, LNG terminal na Cipru (koji se povezuje s plinovodom „EastMed“) bit će izgrađen u tradicionalno turskom selu Mari. Selu koje je već raseljeno i koje dobro zna kakve su opasnosti povezane s tim da ga se koristi kao mjesto pohrane opasnih materijala, jer je bilo poprište smrtonosne eksplozije koja je 2011. ubila 13 ciparskih Grka. To je nečuven okolišni rasizam koji potkopava buduću suradnju, postavlja scenu za budući sukob i dalje odlazeći mir za naš otok.

JOSEF BORAEI & NIKOLAS MICHAEL

Klimatski aktivisti iz inicijative AVLI na Cipru

TOČKA 09

LNG JE OPASAN

The Compendium of Scientific, Medical, and Media Findings Demonstrating Risks and Harms of Fracking [Pregled znanstvenih, medicinskih i medijskih nalaza koji ukazuju na rizike i štetne učinke frakturniranja] navodi da „postrojenja za LNG stvaraju sigurnosne ugroze, kao i akutne prijetnje po javnu sigurnost i klimu“[39].

Dok Pregled uglavnom opisuje opasnosti vezane uz terminale za izvoz, s vrlo teškim potencijalnim učincima po pogodene u zemljama isporučiteljicama, LNG koji se transportira u Evropu brodskim putem i ponovo uplinjava u terminalima za uvoz također sa sobom nosi znatne sigurnosne rizike. „Ako se zapale pri izvoru, isparavanja od LNGa mogu postati bukteći ‘požari spremnika’, koji gore intenzivnije od drugih goriva i koje se ne može ugasiti. Požari LNG gore s tolikim intenzitetom da izazivaju opekotine drugog stupnja na otkrivenoj koži do više od kilometar i pol udaljenosti. Postrojenja za LNG predstavljaju znatne rizike za okolna naselja, te ih se identificira i kao potencijalne mete za teroriste.“[39]

K tomu, Zajednički istraživački centar Europske komisije je procijenio više nezgoda u postrojenjima za LNG, kao i studija o nezgodama, zaključivši da se „u tim studijama stručnjaci uglavnom slažu da je LNG i dalje visokorizična tvar“[48]. Tokom posljednjih desetljeća na postrojenjima za LNG se zabilježilo nekoliko ozbiljnih nesreća izravno vezanih uz LNG.

Primjerice, nesreća, koja se 2014. dogodila u postrojenju za skladištenje LNG-a u SAD-u (država Washington), dovela je do više ozljeda

radnika i stotina evakuacija, a od silovite eksplozije teški su predmeti bili katapultirani nekoliko stotina metara dalje[49].

Nesreća do koje je 2004. došlo na jednom terminalu za LNG u Alžиру ubila je 27, a ozlijedila 74 ljudi[50]. Stvari s LNGom često idu kako treba, no u mnogima od incidenata gdje je nešto otislo po krivu posljedice su bile razorne.

Rizici vezani uz LNG osobito su opasni kad se nove terminalne za uvoz LNGa predlaže graditi blizu gusto naseljenih područja ili čak u njima, poput terminala za LNG u Bratislavu[51]. Po tom prijedlogu, brodovi s LNG-em bi morali prolaziti blizu nekoliko većih gradova opskrbujući terminal plinom plovnim putevima. Osobito u kontekstu rasprava oko ubrzane izgradnje infrastrukture za uvoz LNGa diljem Europe, te žurbe među državama da ponovo ožive zamrzнуте planove za terminalne za LNG, pitanja sigurnosti i implikacije centralizirane infrastrukture za uvoz fosilnih goriva, ne smije se zanemariti gomilanje velikih količina opasnoga plina. Umjesto toga, decentralizirano, čisto i sigurno generiranje energije iz obnovljivih izvora može zaštiti sigurnost zajednica kojima bi inače LNG štetio od početka do kraja svojeg opskrbnog lanca.

Teško je zamisliti fosilno gorivo koje u većoj mjeri sa sobom nosi opasnosti iz noćnih mora od LNG-a, koji eksplodira kad ga se prolije u vodu, guši kad ga se izlije na zemlju, a kad isciuri u zrak, pretvara se u oblake bez mirisa koji na dodir zamrzavaju ljudsko meso. A i to sve samo ako se nikad ne zapali. Ako se zapale pri izvoru, isparenja LNG-a mogu lebdjeti kao plutajući plamenovi koji gore dovoljno intenzivno da otkrivenu ljudsku kožu opeku i do milje udaljenosti i koje ne može ugasiti niti jedna poznata tehnologija za gašenje požara. LNG je kao negativac iz stripova, s mnogo zlih supermoći, koji ne može igrati nikakvu ulogu u budućnosti održive energije.

SANDRA STEINGRABER

PhD, viša znanstvenica, Science and Environmental Health Network

TOČKA 10

LNG ODVLAČI PAŽNJU - POSTOJE DOKAZANA RJEŠENJA ZA RASKID S PLINOM

Nova istraživanja pokazuju da do 2025. možemo prestati koristiti ruski plin bez potrebe za novom infrastrukturom [52], što navodi na pitanje: koliko bismo brzo mogli raskinuti i s plinom uopće kad bi vlade odmah mobilizirale novac i resurse? **Uz više političke volje da se mobilizira novac potreban za financiranje tranzicije mogli bismo ostvariti ciljeve Europskog zelenog plana čak i brže nego što se zamišljalo.**

Moramo početi značajno investirati u obnovljive izvore kao što su solarna energija, energija vjetra, potpuno se založiti za izravnu elektrifikaciju te obnovljivo grijanje putem dizalica topline. To će ne samo učiniti obnovljive izvore priuštivijima, nego i pomoći njihovom širenju diljem kontinenta tempom koji je potreban kako bi se dokinulo ovisnost o fosilnim gorivima. Velik dio uvezenih fosilnih goriva koristi se danas za grijanje prostora i vode, kako za stambene tako i za poslovne potrebe. Za te energetske potrebe već su spremna i raspoloživa čista rješenja. K tome, elektrificiranje u te svrhe značajno će smanjiti sveukupnu potražnju za energijom za grijanje [53] i pojačati otpornost, djelotvornost, priuštivost i autonomiju. Zamislite da brodove s LNG iz SAD zamijenimo „brodovima punim visoko djelotvornih električnih uređaja i dizalica toplice [za] Europu“ te „vjetroturbinama, fotonaponskim električnim komponentama i akumulatorskim sistemima pohrane“, kako sugeriraju znanstvenici iz SAD [53], barem radi rješavanja kratkoročnih uskih grla. **Obnovljivi izvori pružit će Evropi energetsku neovisnost, a putem energetskih inicijativa u lokalnim zajednicama mogu moći proizvodnje energije staviti izravno u ruke građanki i građana.**

Uz to, kao besplatna dodatna pogodnost, neće spržiti planet.

Europa može smanjiti količinu potrebne energije drastičnim poboljšanjem stambenog fonda i proširivanjem mjera energetske djelotvornosti – što će pomoći rješavanju povećane potražnje za obnovljivim izvorima te poboljšati kvalitetu života za mnoge Europljanke i Europljane. Renoviranje može pomoći djelotvornijem korištenju energije, smanjujući kratkoročno i dugoročno potrebu za fosilnim gorivima i olakšavajući tranziciju ka čistoj energiji. To će morati ići ruku pod ruku sa smanjivanjem potražnje kada počnemo pametnije promišljati svoje energetske potrebe i ozbiljno čistiti svoj energetski otpad.

Možemo reorganizirati svoje energetske sisteme. Moguća je pravedna tranzicija, u kojoj bogati ne moraju postajati bogatiji, a siromašni siromašniji. Za to je potrebno odlučno djelovanje vlasti i angažirano, energično civilno društvo. Ali može se, postoje put, a postoje i resursi i kapital.

Davanje prioriteta lokalnom vlasništvu građana i zajednice nad obnovljivom proizvodnjom i isporukom energije ne sastoji se samo u socijalnim inovacijama, nego je i stvar sigurnosti opskrbe. Ecopower, energetska zajednica u vlasništvu i pod kontrolom građanki i građana, koja isporučuje energiju u belgijskoj regiji Flandriji, pokazuje nam što se sve može. Ona opskrbljuje 2% kućanstava u Flandriji i nudi najjeftinije snabdevanje energijom u regiji. Zašto? Zato što je zadругa, a time i njene članice i članovi, vlasnica sve lokalne obnovljive energije koja je potrebna za zadovoljavanje njihovih potreba za strujom. Zanimljivo, Ecopower je upravo navršio 30 godina. Zašto je to značajno? Jer nam je preostalo tek nešto manje od 30 godina do 2050. Moramo potaknuti više takvih Ecopowera u Evropi, a ne LNG mostove koji ne vode nigdje.

JOSH ROBERTS

Viši programski savjetnik u REScoop.eu

BILJEŠKE

- 1** Quarterly report on European gas markets (Q4 2021), European Commission, 2022. <https://energy.ec.europa.eu/system/files/2022-04/Quarterly%20Report%20on%20European%20gas%20markets%20Q4%202021.pdf>
- 2** There's not enough gas to go around, Seb Kennedy, Energy Flux, 2022. <https://www.energyflux.news/p/theres-not-enough-gas-to-go-around?s=r>
- 3** Presentation on European Gas Demand & Source of Supply, Gazprom, 2017. <https://www.entsog.eu/sites/default/files/entsog-migration/publications/Events/2017/tvndp/2017.12.07%20Presentation%20ENTSOG.pdf>
- 4** LNG Regasification Terminal Construction, ESF Investment Group. <https://esfccompany.com/en/services/lng-regasification-terminals/lng-regasification-terminal-construction/>
- 5** How Long Does it Take to Build an LNG Export Terminal in the United States? Global Energy Monitor, 2022. <https://globalenergymonitor.org/wp-content/uploads/2022/04/GEM-Briefing-LNG-Terminal-Development-Timelines.pdf>
- 6** Consolidated report on the progress of electricity and gas Projects of Common Interest, ACER, 2021. https://documents.acer.europa.eu/Official_documents/Acts_of_the_Agency/Publication/2021_ACER%20Consolidated%20Report%20on%20the%20progress%20of%20electricity%20and%20gas%20Projects%20of%20Common%20Interest.pdf
- 7** Europe Gas Tracker Report, Global Energy Monitor, 2022. https://globalenergymonitor.org/wp-content/uploads/2022/04/EUGasReport2022_final.pdf
- 8** El Musel: The regasification plant in hibernation due to excessive gas infrastructure, Gas: los excesos de un sistema que pagas en la factura, ElDiario & Ballena Blanca. https://especiales.eldiario.es/los_excesos_del_gas/pagina2.html
- 9** New blow for Irish LNG as plans shelved for floating terminal at Cork, S&P Global Commodity Insights, 2021. <https://www.spglobal.com/commodityinsights/en/market-insights/latest-news/natural-gas/011421-new-blow-for-irish-lng-as-plans-shelved-for-floating-terminal-at-cork>
- 10** Energy Efficiency and its contribution to energy security and the 2030 Framework for climate and energy policy, European Commission, 2014. https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/2014_eec_communication_adopted_0.pdf
- 11** Tweet by Keith D Patch, independent engineer, 2022. "Hydrogen liquefaction in a natgas liquefaction plant is technically impossible." <https://twitter.com/KeithDPatch/status/1501550997046448134>
- 12** High need for gas grid transformation to wean Europe off Russian supply – researchers, Clean Energy Wire, 2022. <https://www.cleanenergywire.org/news/high-need-gas-grid-transformation-wean-europe-russian-supply-researchers>
- 13** The Hydrogen Hype: Gas industry fairy tale or climate horror story? Corporate Europe Observatory, Food & Water Action Europe, Re:Common, 2020. https://www.foodandwatereurope.org/wp-content/uploads/2020/12/HydrogenHype_Report2020.pdf
- 14** Event recording: Eurogas "Let's meet" April 2022, see intervention from Gas Infrastructure Europe at 44:50. <https://eurogas.org/event/eurogas-lets-meet-repowereu-where-should-the-gas-sector-be-going/>
- 15** Dangerous Gibbstown LNG Project Isn't Dead Yet, Food & Water Watch, 2022. <https://www.foodandwaterwatch.org/2022/04/05/dangerous-gibbstown-lng-project-isnt-dead-yet/>

- 16** Spain's Gas Pipeline Operator Calls for New Link With France, Bloomberg, 2022. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-04-05/spain-s-gas-pipeline-operator-calls-for-new-link-with-france>
- 17** The Global LNG Market and Long-Term Contracts – A Barrier to Net-Zero 2050, Energy Tracker, 2022. <https://energytracker.asia/the-global-lng-market-and-long-term-contracts-a-barrier-to-net-zero-2050/#:~:text=Covid%2D19%20Pandemic%20and%20the%20LNG%20Industry&text=Today%2C%20the%20norm%20for%20long,contract%20length%20isn%27t%20everything>
- 18** IPCC Sixth Assessment Report, 2022. <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg3/>
- 19** A bridge to nowhere: methane emissions and the greenhouse gas footprint of natural gas, Robert W Howarth, Cornell University, 2014. http://www.eeb.cornell.edu/howarth/publications/Howarth_2014_ESE_methane_emissions.pdf
- 20** Carbon Dioxide Emissions Coefficients, US Energy Information Administration, 2021. https://www.eia.gov/environment/emissions/co2_vol_mass.php
- 21** Infographic - LNG imports and emissions, Food & Water Action Europe, 2022. <https://twitter.com/FoodWaterEurope/status/1508822909481103365>
- 22** Zahl der Woche / 8,1 Millionen Tonnen LNG wurden im Januar 2022 nach Europa importiert, BDEW Bundesverband der Energie- und Wasserwirtschaft, 2022. <https://www.bdew.de/presse/presseinformationen/zahl-der-woche-81-millionen-tonnen-lng/#:~:text=Im%20Januar%202022%20haben%20die,davon%2026%20in%20der%20eu>
- 23** Life cycle greenhouse gas perspective on exporting liquefied natural gas from the United States, National Energy Technology Laboratory, 2019. <https://www.energy.gov/sites/prod/files/2019/09/f66/2019%20NETL%20LCA-GHG%20Report.pdf>
- 24** Methane escaping from 'green' gas-powered ships fuelling climate crisis – Investigation, Transport & Environment, 2021. <https://www.transportenvironment.org/discover/methane-escaping-from-green-gas-powered-ships-fuelling-climate-crisis-investigation/>
- 25** Exclusive: Gas infrastructure across Europe leaking planet-warming methane, Reuters, 2022. <https://www.reuters.com/business/environment/exclusive-gas-infrastructure-across-europe-leaking-planet-warming-methane-video-2021-06-24/>
- 26** How Earth observations are informing national greenhouse gas inventories, Climate Home News, 2022. <https://www.climatechangenews.com/2022/04/20/how-earth-observations-are-informing-national-greenhouse-gas-inventories/>
- 27** Methane emissions from the energy sector are 70% higher than official figures, International Energy Agency, 2022. <https://www.iea.org/news/methane-emissions-from-the-energy-sector-are-70-higher-than-official-figures>
- 28** Communication: Tackling rising energy prices: a toolbox for action and support, European Commission, 2021. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0660&from=EN>
- 29** People living in poverty 'hit harder by gas and electricity bills', new data shows, The Independent, 2021. <https://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/energy-bills-poverty-labour-data-b1944464.html>
- 30** Civil society response to the gas price crisis, several NGOs, 2022. <https://righttoenergy.org/wp-content/uploads/2022/03/Gas-crisis-Civil-Society-Response.pdf>

- 31** Power to the people: Upholding the right to clean, affordable energy for all in the EU, Right to Energy Coalition. <https://righttoenergy.org/wp-content/uploads/2019/02/ep-report-18.02.19.pdf>
- 32** Gas fact sheet, ACER, 2021. <https://www.acer.europa.eu/gas-factsheet#:~:text=The%20EU%20gas%20network%20is%20compressor%20and%20pressure%20reduction%20stations>
- 33** Top fossil fuel companies made \$65 billion while consumers hit by gas price crisis, Global Witness, 2021. <https://www.globalwitness.org/en/campaigns/fossil-gas/big-gas-profits/>
- 34** U.S. Oil and Gas Companies Set to Make Tens of Billions More from Wartime Oil Prices in 2022, Oil Change International, Global Witness, Greenpeace, 2022. <https://priceofoil.org/content/uploads/2022/03/oil-profits-march-2022.pdf>
- 35** #ExxonKnew, campaign page. <https://exxonknew.org/>
- 36** ShellKnew, DeSmog. <https://www.desmog.com/shellknew/>
- 37** The urgent case for a ban on fracking, Food & Water Action Europe, 2015. <https://www.foodandwatereurope.org/wp-content/uploads/2017/09/EuropeUrgentBanFrackingFeb2015.pdf>
- 38** Racial And Economic Justice Are Integral To The Fight For Our Climate, Food & Water Watch, 2021. <https://www.foodandwaterwatch.org/2021/09/10/racial-and-economic-justice-are-integral-to-the-fight-for-our-climate/>
- 39** The Threat of Fracked Gas Exports in the Rio Grande Valley, The Architectural League NY <https://archleague.org/article/brownsville-fracked-gas-exports/>
- 40** Fracking with “forever chemicals”, Physicians for Social Responsibility, 2021. <https://www.psr.org/blog/resource/fracking-with-forever-chemicals/>
- 41** Compendium of Scientific, Medical, and Media Findings Demonstrating Risks and Harms of Fracking (Unconventional Gas and Oil Extraction) - 7th edition, Concerned Health Professionals of NY and Physicians for Social Responsibility, 2020. <https://www.psr.org/wp-content/uploads/2020/12/fracking-science-compendium-7>
- 42** Joint Statement between the United States and the European Commission on European Energy Security, 2022. <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/03/25/joint-statement-between-the-united-states-and-the-european-commission-on-european-energy-security/>
- 43** Natural gas explained. Where our natural gas comes from, US Energy Information Administration, 2022. <https://www.eia.gov/energyexplained/natural-gas/where-our-natural-gas-comes-from.php>
- 44** World Report 2022 - Qatar, Human Rights Watch 2022. <https://www.hrw.org/world-report/2022/country-chapters/qatar>
- 45** Gas in Mozambique. A windfall for the industry, a curse for the country, Friends of the Earth International, Les Amis de la Terre France, Ja! Friends of the Earth Mozambique, 2020. https://www.foei.org/wp-content/uploads/2021/05/Gas-in-Mozambique_Friends-of-the-Earth_Executive-Summary_English.pdf
- 46** The impacts of the LNG industry in Cabo Delgado, Mozambique, Ja! Friends of the Earth Mozambique, 2020. <https://www.banktrack.org/download/the-impacts-of-the-lng-industry-in-cabo-delgado-mozambique/impacts-of-lng-in-mozambique-by-ja.pdf>
- 47** Greek, Turkish warships in ‘mini collision’ Ankara calls provocative, Reuters, 2020. <https://www.reuters.com/article/us-greece-turkey-warships/greek-turkish-warships-in-mini-collision-ankara-calls-provocative-idUSKCN25A161>
- 48** Chemical Accident Prevention & Preparedness - Learning from incidents involving liquefied natural gas (LNG) on fixed sites, Minerva - European Commission, 2020. https://minerva.jrc.ec.europa.eu/en/shorturl/minerva/13_mahb_bulletin_no13lngv1
- 49** The Storage and Transportation of LNG: What Could Go Wrong? Delaware Currents, 2021. <https://delawarecurrents.org/2021/03/11/the-storage-and-transportation-of-lng-what-could-go-wrong/>
- 50** Liquefied Natural Gas (LNG) Infrastructure Security: Issues for Congress, Congressional Research Service, 2008. <https://www.hsdl.org/?view&did=486464>
- 51** Bratislava port to get its own €40 million LNG terminal, Euractiv, 2021. <https://www.euractiv.com/section/politics/short-news/bratislava-port-to-get-its-own-e40-million-lng-terminal/>
- 52** EU can stop Russian gas imports by 2025, Ember, E3G, Bellona and RAP, 2022. <https://www.raponline.org/knowledge-center/eu-can-stop-russian-gas-imports-by-2025/>
- 53** LNG exports will add to climate change, The Hill, 2022. <https://thehill.com/opinion/energy-environment/3271511-lng-exports-will-add-to-climate-change/>

Izvori označeni zvjezdicom ključni su za upoznavanje konteksta o plinu i LNG-u općenito.

PRIZNANJA

Ovo je prijevod dokumenta Friends of the Earth Europe i Food & Water Action Europe, kojeg je napravila Zelena akcija, uz izričitu dozvolu navedenih organizacija.

Zahvaljujemo našim prevoditeljima_icama
Hana i Srđan Dvornik

Do izvornog izvještaja na engleskom može se doći [ovdje](#) & [ovdje](#).

Autorice
Frida Kieninger & Eilidh Robb

Zahvaljujemo našim urednicama i urednicima
Colin Roche, Kate DeAngelis, Mitch Jones, Martha Myers & Fran Gater

Zahvaljujemo našim dizajnerima
Blush Design Agency

Objavljeno u svibnju 2022.

Napomena: ovaj informativni materijal namijenjen je europskoj publici i napisan je iz te perspektive, za upotrebu u Europi.

**Friends of
the Earth
Europe**

Friends of the Earth Europe

Eilidh Robb
Fossil Gas Campaigner
eilidh.robb@foeeurope.org
www.friendsoftheearth.eu

Food & Water Action Europe

Frida Kieninger
Director of EU Affairs
fkiener@fweurope.org
www.foodandwatereurope.org

Zelena akcija/FoE Croatia

Marija Mileta
Voditeljica kampanje protiv plina
maruska@zelena-akcija.hr
www.zelena-akcija.hr